

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 12.1.2005
KOM(2004) 836 lõplik

KOMISJONI ARUANNE

**eelarvepädevatele institutsioonidele üldeelarvest kaetud tagatiste kohta seisuga
30. juuni 2004**

SEK(2004) 1629

SISUKORD

Esimene osa: Sündmused, riskiolukord ning eelarvetagatiste kasutamine pärast 31. detsembril 2003 esitatud aruannet.....	3
1. Sissejuhatus: tehingute liigid	3
2. Sündmused pärast 31. detsembril 2003 esitatud aruannet	3
3. Riskiolukord	4
3.1 Tagastamata kapital 30. juunil 2004	4
3.2 Ühenduse eelarvest kaetav maksimaalne aastane risk: rahastatud tehingud seisuga 30. juuni 2004 (vt lisas toodud tabelit A2).....	5
3.3 Ühenduse eelarvest kaetav maksimaalne teoreetiline aastane risk: väljamaksed ja kavandatud tehingud seisuga 30. juuni 2004 (vt lisas esitatud tabelit A3)	5
4. Eelarvetagatiste kasutamine	5
4.1 Väljamaksed sularahavarudest	5
4.2 Tagatisfondi kasutamine	5
5. Ühenduse teoreetilise laenamise ja laenude tagamise võime analüüs mitteliikmesriikide puhul	6
6. Tagatisfondi olukord seisuga 30. juuni 2004	7
7. Suhteline stabiilsus.....	8
Teine osa: Võimalike riskide hindamine: kõige olulisemaid laene saavate mitteliikmesriikide majanduse ja rahanduse olukord	9
1. Sissejuhatus	9
2. Kandidaatriigid.....	9
3. Lääne-Balkan	9
4. Uued iseseisvunud riigid	10
5. Teised mitteliikmesriigid	10

Esimene osa:

Sündmused, riskiolukord ning eelarvetagatiste kasutamine pärast 31. detsembril 2003 esitatud aruannet¹

1. SISSEJUHATUS: TEHINGUTE LIIGID

Liidu eelarvest kaetud riskid tulenevad mitmetest laenu- ja tagatistehingutest, mida saab jaotada kahte rühma: EÜ antavad makromajanduslikke eesmärgi teenivad laenud (maksebilansi tasakaalustamiseks antavad laenud liikmesriikidele ja makromajandusliku finantsabi laenud mitteliikmesriikidele) ning mikromajanduslikke eesmärgi teenivad laenud (Euratori ja EÜ uue laenu rahastamisvahendi² laenud liikmesriikides ning Euratori ja Euroopa Investeerimispanka³ laenud väljaspool ühendust).

2. SÜNDMUSED PÄRAST 31. DETSEMBRIL 2003 ESITATUD ARUANNET

Kolmandatele riikidele antava makromajandusliku finantsabi alal andis komisjon 29. aprilli 2004. aasta otsusega (2004/580/EÜ) erandkorras markomajanduslikku finantsabi Albaaniale kogusummas 25 miljonit eurot, millest 9 miljonit eurot laenuna. Olemasoleva otsuse alusel maksti välja 10 miljoni euro suurune laen Bosniale ja Hertsegoviinale.

30. märtsil 2004 võeti vastu uus komisjoni otsus (C(2004)891/2) Euratori laenu kohta Cernavodă tuumajaamale Rumeenias. Olemasoleva otsuse alusel maksti välja laen Bulgaariale (Kozloduy, 35 miljonit eurot).

2004. aasta teisel poolel võetakse vastu uus komisjoni otsus,⁴ millega muudetakse 13. detsembri 2000. aasta otsust (C(2000)3812), et vähendada Ukraina K2R4 tuumajaamale ettenähtud laenusummat.

Pidades silmas kümne uue liikmesriigi ühinemist 1. mail 2004, tegi komisjon ettepaneku muuta nõukogu määrust nr 2728/94 välistegevuse tagatistfondi asutamise kohta (muudetud). Muudatusega tahetakse tühistada uutele liikmesriikidele tagatistfondist antavad laenud (jättes samas alles nende laenu ühendusepoolse tagatise), sest need riigid ei ole enam „kolmandad riigid”. Nõukogu ei ole seda muudatust veel vastu võtnud. Seepärast on kõikides ülejäänud aruandes esitatud arvudes, kui ei ole sätestatud teisiti, võetud arvesse 2004. aasta mais ühinenud uusi liikmesriike. Kui on teisiti sätestatud, esitatakse põhiaandmed ilma nende riikideta,

¹ Tuleb tähele panna, et lisas on esitatud komisjoni personali töödokument koos käesoleva aruande juurde kuuluvate üksikasjalike tabelite ja selgitavate märkustega.

² Ühenduse uus laenu rahastamisvahend, ei kasutata aastast 1995. Viimane laen kustub täielikult 17.12.2004.

³ Euroopa Investeerimispanka volituste üksikasjad on esitatud lisa tabelis A1.

⁴ C(2004) 2817/3, 20.7.2004 (83 000 000 USA dollari väärtuses eurosid).

sest eeldatakse, et nõukogu võtab nimetatud muudatuse vastu 2004. aasta lõpus või 2005. aasta alguses. Vastuvõtmisel vabastatakse tagatisfondist ja kantakse tagasi liidu eelarvesse 338 831 402 euro suurune summa.

Vastavalt komisjoni teatisele 2007.–2013. aasta finantsperspektiivide kohta,⁵ ei tohiks reservi suurust tulevikus teoreetiliselt piirata, sest tagatisfondi rahastatakse rubriigi 4 (välissuhted) alla kuuluvalt eelarverealt, mitte erireservist nagu praegu.

3. RISKIOLUKORD

Järgnevas riskianalüüsis on arvesse võetud kinnistunud meetodeid tagastamata kapitali, maksimaalse aastase riski ning ühenduse eelarvest kaetava maksimaalse teoreetilise aastase riski kohta (metoodikat on selgitatud komisjoni personali töödokumendis). Üksikasjalikud andmed on esitatud vastavalt lisas tabelites A1, A2 ja A3.

3.1 Tagastamata kapital 30. juunil 2004

Kogurisk oli 30. juunil 2004. aastal 15 519 miljonit eurot, võrreldes 15 062 miljoni euroga 31. detsembril 2003. aastal.

Järgmises tabelis on esitatud tehingud, mis avaldasid mõju tagastamata kapitalile alates eelmisest aruandest.

Tabel 1: Tagastamata kapital seisuga 30. juuni 2004*	miljonit eurot (ümardatud)
Tagastamata summa seisuga 31. detsember 2003	15 062
Laenu tagasimaksed	
Euratom	
Uus laenude rahastamisvahend	
Makromajanduslik finantsabi	-7
EIP	-661
Väljastatud laenud	
Euratom	35
Uus laenude rahastamisvahend	
Makromajanduslik finantsabi	10
EIP	1217
Euro ja teiste vääringute vahetuskursside erinevused	-138
Tagastamata kapital seisuga 30. juuni 2004	15 519

* Kõik tagatud laenud (liikmesriigid ja mitteliikmesriigid), v.a tasumata intressid ja viibivad maksed.

⁵ KOM(2004) 487.

Liikmesriikide tehingute tagastamata kapital oli 5431 miljonit eurot 30. juunil 2004, võrreldes 24 miljoni euroga 31. detsembril 2003.

Mitteliikmesriikide tagastamata kapital oli 30. juunil 2004. aastal 10 088 miljonit eurot, võrreldes 15 037 miljoni euroga 31. detsembril 2003. aastal.

Suured muutused nendes arvudes tulenevad ühinevate riikide paigutamisest „kolmandate riikide“ alt „liikmesriikide“ alla (Vt punkt 2 „Sündmused pärast 31. detsembril 2003 esitatud aruannet“).

3.2 Ühenduse eelarvest kaetav maksimaalne aastane risk: rahastatud tehingud seisuga 30. juuni 2004 (vt lisas toodud tabelit A2)

- 2004. aastal on riski kogusumma 1088 miljonit eurot.
- Liikmesriikide riskisumma on 325 miljonit eurot.
- Mitteliikmesriikide riskisumma on 763 miljonit eurot.

3.3 Ühenduse eelarvest kaetav maksimaalne teoreetiline aastane risk: väljamaksed ja kavandatud tehingud seisuga 30. juuni 2004 (vt lisas esitatud tabelit A3)

- 2004. aastal on maksimaalne teoreetiline riskisumma 1194 miljonit eurot ning prognoositakse et see tõuseb 2012. aastaks 3667 miljoni euroni.
- Maksimaalne teoreetiline risk liikmesriikide puhul on samaväärne punktis 3.2 esitatud maksimaalse aastase riskiga.
- 2004. aastal on see mitteliikmesriikide puhul 869 miljonit eurot. Prognoositakse, et risk tõuseb 2012. aastaks 3404 miljoni euroni.

4. EELARVETAGATISTE KASUTAMINE

4.1 Väljamaksed sularahavarudest

Komisjon kasutab sularahavarusid⁶ eesmärgiga vältida viivitusi ja neist tulenevaid kulutusi laenutehingute teenindamisel, kui võlgnik hilineb komisjonile makse teostamisega.

4.2 Tagatisfondi kasutamine

Nõukogu 31. oktoobri 1994. aasta määrusega (EÜ, Euratom) nr 2728/94 (muudetud) asutati välistegevuse tagatisfond. Kui ühenduse antud laenu saaja hilineb makse teostamisega, kasutatakse tagatisfondi maksmata summa katmiseks kolme kuu jooksul alates kuupäevast, mil makse tuleb tasuda.

⁶ Vastavalt nõukogu 22. mai 2000. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 1150/2000 (millega rakendatakse ühenduste omavahendite süsteemi käsitlev otsus 94/728/EÜ, Euratom) artiklile 12.

Kui laenusaaja jätab täitmata lepingulised kohustused EIP antud ning liidu eelarvest tagatava laenu puhul, kasutatakse ühenduse tagatist kõige varem kolm kuud pärast kuupäeva, mil makse oleks tulnud tasuda. Ühendus võtab meetmed kolme kuu jooksul alates sellise kirja saamisest EIP-lt, milles taotletakse tagatise kasutamist, ning volitab EIPd võtma vastavad summad tagatisfondist.

Laenusaaja võlgnetavad viivised ajavahemiku eest alates sularahavarude eraldamisest liidu eelarvest kuni fondi kasutamise kuupäevani võetakse fondist ning makstakse tagasi liidu eelarvesse. EIP laenude puhul arvutatakse viivist ajavahemiku eest alates tasumata jäetud laenumakse tähtpäevast kuni EIP saab komisjonilt sularahavarud.

5. ÜHENDUSE TEOREETILISE LAENAMISE JA LAENUDE TAGAMISE VÕIME ANALÜÜS MITTELIHKMESRIIKIDE PUHUL

Tegelikkuses piirab tagatisfondi mehhanism ühenduse laenamise ja laenude tagamise võimalusi mitteliikmesriikide puhul, sest fondi rahastamiseks ettenähtud vahendid on piiratud finantsperspektiivides⁷ tagatisreservile ettenähtud summadega.

Tabelis A4 on esitatud ühenduse laenuvõime kalkulatsioon mitteliikmesriikide suhtes ajavahemikul 2004–2006 vastavalt tagatisfondi mehhanismile. Arvutusmeetod ja viited õigusaktidele on esitatud üksikasjalikumalt lisas.

Nõukogu või komisjoni vastuvõetud otsuste ning esitatud ja kavandatavate otsuste põhjal (vt lisa tabelit A4) eeldatakse, et 2004. aastal⁸ kasutatakse tagatisreservist 208,07 miljonit eurot, seega on täiendatavateks tagatud laenutehinguteks veel kasutada 12,93 miljonit eurot.

Võttes arvesse fondist tehtavate maksete mõju tagatisreservile seoses juba otsustatud laenudega ja 2004. aastaks taotletavate ja kavandatavate laenudega, on aastane laenudeks ettenähtud summa järgmine:

- 143,71 miljonit eurot laenudele, mis on 100% ulatuses ühenduse eelarvest tagatud või
- 221,09 miljonit eurot laenudele, mis on 65% ulatuses tagatud (vastavalt nõukogu 22. detsembri 1999. aasta otsusele 2000/24/EÜ).

Tabelis 2 on esitatud tagastamata laenu- ja tagatistehingud mitteliikmesriikide puhul kogusummas 15 658 miljonit eurot (summa hõlmab 10 uut liikmesriiki) seisuga 30. juuni 2004.

⁷ Finantsperspektiivis aastateks 2000–2006 ettenähtud aastane summa on 200 miljonit eurot 1999. aasta hindades, 2003. aastal oli see summa 217 miljonit eurot ning 2004. aastal on see 221 miljonit eurot.

⁸ Käesoleva aruande valmimise ajaks (november 2004) ei olnud võetud vastu ega algatatud ühtegi uut otsust makromajanduliku finantsabi kohta. Seetõttu võib reservi kasutamine olla 2004. aasta juunis eeldatust umbes 17 miljoni euro võrra väiksem.

Tabel 2: Tagastamata laenu- ja tagatiskapital mitteliikmesriikide puhul	Miljonit eurot (ümardatud)
1. Tagastamata kapital, EÜ, (makromajanduslik finantsabi), Euratom	1 499
2. Tagastamata kapital EIP ¹	14 003
3. Viibivad maksed	2
4. Viivis	1
5. Tasumata intress ²	153
Tagastamata summad seisuga 30. juuni 2004	15 658

¹ Koos kümne uue liikmesriigiga

² Tasumata intress tagatistfondi asutamise määruuses määratletud tähenduses

Fondi vahendite ja kapitalikohustuste kogusumma vaheline suhe fondi asutamist käsitlevas määruuses määratletud tähenduses oli 10,34%, mis on kõrgem määruuses nr 1149/1999 (millega muudetakse fondi asutamist käsitlevat määrust nr 2728/94) sätestatud 9% suurusest sihtväärtusest. Eeskirjades on sätestatud, et aasta lõpus makstakse ülejääk Euroopa Liidu üldelarve tulutabeli erirubriiki tagasi.

6. TAGATISFONDI OLUKORD SEISUGA 30. JUUNI 2004

30. juunil 2004 oli tagatistfondi suurus 1619,15 miljonit eurot. 2004. aasta esimeses pooles registreeriti järgmised liikumised:

- 2003. aasta teise ülekande raames maksti 2. jaanuaril 2004. aastal 2,25 miljonit eurot.
- 24. veebruaril 2004 võeti fond kasutusele Argentiina Vabariigile antud laenu lepinguliste kohustuste täitmatajätmise tõttu summas 2 689 781,25 USA dollarit (2 140 523,04 eurot).
- 30. juunil 2004 ulatus Argentiina Vabariigi koguvõlgnevus (v.a viivised) 7 907 132,83 USA dollarini (6 968 656,91 eurot).
- EIP teavitas komisjoni Argentiina Vabariigile antud laenuvõlast summas 2 687 444,26 USA dollarit, mille tagajärjel võetakse fond kasutusele 2004. aasta teisel poolel.
- 29,2 miljonit eurot puhastulu fondi varadest tehtud investeeringutelt seisuga 30. juuni 2004.
- Esimene aastane ülekanne reservist fondi on 161,76 miljonit eurot. Teine ülekanne suurusega 20,115 miljonit eurot tehakse samaaegselt komisjoni otsusega (C(2004)891/2), millega lubatakse anda uus Euratomi laen Rumeeniale. Fondi ülejääk 2003. aastal oli 223,16 miljonit eurot. Nimetatud summad tasaarveldatakse tasaarvestusmehhanismis raames, mille tulemusena makstakse fondist 2004. aasta teises pooles 41,285 miljonit eurot Euroopa Liidu eelarvesse.

7. SUHTELINE STABIILSUS

30. juuni 2004 seisuga hinnatakse fondi väärtuse (1619,15 miljonit eurot) ja maksimaalse teoreetilise aastase mitteliikmesriikidele 2004. aastal antavate laenude (869 miljonit eurot) riski vahelist suhet 93%-le (vt lisa tabelit A3).⁹ Suhte tõusu 93%ni, võrreldes 31. detsembri 2003. aasta 78%ga, põhjustas peamiselt ühinevate riikide staatuse muutumine 1. mail 2004. Eeldusel, et komisjoni ettepanek kümne uue liikmesriigi tagatisfondist välja arvamise kohta võetakse vastu, ulatuks tagatisfondi väärtus umbes 1280 miljoni euronini ning suhe oleks umbes 74%.

⁹

Tuleb tähele panna, et tabelis A3 esitatud maksimaalse teoreetilise aastase riski kalkulatsioon aastaks 2004 viitab vaid 2004. aasta teisele poolele. Võrreldavuse huvides on nimetatud summa ümber arvutatud 12 kuulise ajavahemiku peale eespool nimetatud võrdluse jaoks.

Teine osa:

Võimalike riskide hindamine: kõige olulisemaid laene saavate mitteliikmesriikide majanduse ja rahanduse olukord

1. SISSEJUHATUS

Esimeses osas esitatud andmed viitavad üldeelarves kaetud riski kvantitatiivsetele aspektidele. Nendele andmetele peaks siiski lisanduma riski sisuline hinnang, mis sõltub tehingu liigist ja laenuvõtja olukorrast. Erinevalt eelnevatest aruannetest esitatakse riigi riskianalüüs nüüd eraldi komisjoni personali töödokumendis SEC (2004)16291629. Nimetatud analüüsi lühikokkuvõtte on esitatud alljärgnevalt.

2. KANDIDAATRIIGID

Bulgaaria valitsemissektori võlg ja välisvõla kogusumma langevad jätkuvalt ning on vastavalt umbes 40% ja 55% SKTst pärast mõningate Brady bondide tagasiostmist, mis vähendas võla ja SKT suhtarvu umbes 3 protsendi võrra.

Rumeenia majanduse väljavaated viitavad jätkuvalt majanduskasvule ja inflatsioonilangusele ning märkimisväärsele, kuid püsivale jooksevkonto puudujäägile, mis ületab 5,5% SKTst. Kogu välisvõla ja SKT suhtarv on madal ning jääb umbes 34% piiresse SKTst.

Türgi on jätkuvalt haavatav väliste mõjurite ja finantsturgude muutuste poolt, eelkõige suurenevate avaliku sektori laenuvajaduste, riigivõla ja kogu välisvõla ulatuse tõttu (hinnangu kohaselt vastavalt 20%, 80% ja 53% SKTst 2004. aastal). Võla haldamise kulude suhet kaupade ja teenuste eksporti hinnatakse umbes 40% aastal 2004.

3. LÄÄNE-BALKAN

Bosnia ja Hertsegoviina välisvõlg väheneb ning on praegu 35% SKTst. Võla haldamise suhe on näidanud viimase kahe aasta jooksul samuti langustendentsi ning prognoositakse, et 2004. aastal on see 7% SKTst, samas kui rahvusvahelised reservid on piisavad, et katta 4,5 kuu importi. Lähitulevikus loodetakse siiski jõuda kokkuleppele valitsusele esitatud vanade nõuete suhtes ning see tõstab riigivõlga vähemalt 10% võrra SKTst.

2003. aastal vähenes **endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi** välisvõla osatähtsus 3 protsendi võrra 38%-ni SKTst ning 2004. aastal eeldatakse selle jäämist samale tasemele. Võla haldamise kulud langesid 14%-ni kaupade ja teenuste ekspordist 2003. aastal ning 2004. aastal prognoositakse selle samale tasemele jäämist.

Serbia ja Montenegro välissektor on jätkuvalt haavatav, arvestades nõrka ekspordijõudlust ning erakapitali sissevoolu ebakindlaid väljavaateid keskmises perspektiivis. Prognoositakse, et 2004. aastal on jooksevkonto puudujääk 11% SKTst ning välisvõla ja SKT suhe 54%. Rahastamisvajadus on jätkuvalt kõrge ning seda põhjustavad kasvavad võla haldamise kulud, sest ajapikendused saavad läbi.

4. UUED ISESEISVUNUD RIIGID

Armeenia Keskpanga rahvusvahelised brutoreservid on piisavalt suured ning katavad peaaegu 4 kuu impordi. Riigi välisvõla nominaalväärtus on umbes 1,1 miljardit USA dollarit, kuid prognoositakse, et selle osatähtsus SKTst langeb 2003. aasta umbes 39 protsendi tasemelt veelgi allapoole.

2004. aasta esimesel poolel jõudis **Valgevene** SKT kasvu aastane määr 10,3%ni. Paranemisele vaatamata piiravad majandust siiski mitmed asjaolud, eelkõige välisvaluutareservide väga madal tase (vähem kui ühe kuu import), ning samas peab riik toime tulema kõrgemate gaasitarne hindadega Venemaalt.

Gruusia Keskpanga rahvusvahelised brutoreservid vastavad vaid 1,5 kuu impordile. Gruusia välisvõlg kasvas 2003. aastal ning ulatus umbes 1,8 miljardi USA dollarini (umbes 49,5% SKTst). Juulis 2004 leppisid Pariisi Klubi võlaandjad kokku Gruusia võla ümberstruktureerimises, mis peaks vähendama nimetud võlaandjatele tasutavad võla haldamise kulud 169,2 miljonilt USA dollarilt 46,4 miljoni USA dollarini.

Moldova majandus ei ole suutnud teha olulisi edusamme selleks, et lahendada pikaajalisi struktuurilisi probleeme, näiteks ebarahuldav ärikliima ning sõltumine kitsast traditsioonilisest tootevalikust. Makromajanduslikku stabiilsust on raske saavutada, kuna avalik sektor ei suuda jätkuvalt välisvõlga hallata, inflatsioon on kõrge ja maksebilansi olukord keeruline.

Eelmise aasta juunis jõudsid **Tadžikistani** ja Venemaa ametiasutused kokkuleppele, mille kohaselt Tadžiki välisvõlga langetatakse 700 miljoni USA dollarini ehk 50%ni SKTst. Pärast ulatuslikku paranemist 2003. aastal on jooksevkonto puudujääk siiski hakanud 2004. aastal taas suurenema jätkuva impordikasvu ulatuse tõttu, mis on prognooside kohaselt 2004. aasta lõpuks kaetud ametlike brutoreservidega 1,9 kuu ulatuses sarnaselt eelmise aastaga.

Ukraina maksebilansi olukord on hea, sest jooksevkonto ülejääk on suur ning prognoositakse selle jõudmist rekordilisele tasemele ehk 10%ni SKTst aastal 2004 (5,8% aastal 2003). See on viinud keskpanga välisvaluutareservide kiire akumuliseerumiseni, mis vastab peaaegu nelja kuu impordile. Prognoositakse, et riigi välisvõla ja SKT suhtarv langeb 22,5%lt 2003. aastal umbes 19%le 2004. aastal.

5. TEISED MITTELIHKMESRIIGID

Vaatamata makromajandusliku olukorra paranemisele, on **Argentiinale** laenu andmise või Argentiinasse investeerimise risk endiselt kõrge. Mõnede peamiste struktuurireformide kehv edenemine ning viivitused võla restruktureerimise lepingute sõlmimisel erasektori laenuandjatega on viinud Rahvusvahelise Valuutafondi käesoleva tugilaenu kokkuleppe kolmanda hindamise edasilükkamiseni, samas kui riigil on maksevõlgnevusi EIPa ees (vt esimese osa punkti 6).

Kuigi välisvaluutareservi kasv, jooksevkonto hea olukord ning ametiasutuste hiljutised meetmed välisvõla struktuuri parandamiseks on tõstnud riigi paindlikkust, sõltub **Brasiilia** investorite meelemuutustest uutel tekkivatel turgudel.

Vaatamata üldjoontes muutumatule võlasummale (USA dollarites), prognoositakse **Alžeeria** välisvõla/SKT suhtarvu vähenemist 5 protsendipunkti võrra kuni 30,6%ni SKTst aastal 2004

ning välisvõla haldamise suhte langemist 79,5%lt aastal 2003 kuni 62,2%le aastal 2004. Välisvõla moodustavad peaaegu tervikuna keskmise pikkusega ja pikad riigivõlad ning viimastel aastatel ei ole esinenud maksevõlgnevust.

Kuigi **Jordaania** vajab edasisi meetmeid eelarvetasakaalu saavutamiseks, puuduvad otsesed probleemid jätkusuutlikkusega, arvestades riigi hiljutisi tugevaid tulemusi välismajanduse valdkonnas (eelkõige suurt jooksevkonto ülejääki ning reserve loomist), mis peaksid jätkuma ka lähitulevikus.